

Claudia Biegel
VERBRANDE LEVENS

LetterRijn

Verbrande levens

Claudia Biegel

Uitgeverij LetterRijn Leidschendam

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zo nodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (i) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (ii) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Eerste druk, oktober 2015

© 2015 LetterRijn

Auteur: Claudia Biegel

Redactie: Jolka de Jong en Theo van Rijn

Grafische vormgeving: Book-a-licious

Drukwerk: Grafistar, Lichtenvoorde

Uitgeverij: LetterRijn

isbn: 978-94-918752-1-2

Lettertype: Garamond, 12 pt

Voorwoord

In de nacht van 26 op 27 oktober 2005 ontstaat brand in cel 11 in de K vleugel van het Detentie- en Uitzetcentrum Schiphol-Oost aan de Ten Pol 64 in Oude Meer, gemeente Haarlemmermeer. De aanwezige bewakers slagen er met de grootste moeite in de meeste gedetineerden te bevrijden. Doordat het cellencomplex niet aan de regelgeving voor justitieële inrichtingen voldoet is het niet brandveilig, zodat de brand snel om zich heen kan grijpen. Het duurt lang voordat de brandweer met de redding en blussing kan beginnen. 11 gedetineerden overlijden in hun cel door koolmonoxide vergiftiging. 11 slachtoffers met elk een eigen verhaal en eigen reden om toevlucht te zoeken tot Nederland. Achter elk getal gaat een mens schuil.

De verhalenbundel *Verbrande levens* bevat 11 flietsromans die zijn opgedragen aan:

Robert Jules Arah (34 jaar, man, Suriname)

Naiva Apensa (43 jaar, man, Suriname)

Mehmet Ava (40 jaar, man, Turkije, Koerd)

Kemal Sahin (51 jaar, man, Turkije, Koerd)

Vitaliy Khvylovyy (30 jaar, man, Oekraïne)

Oksana Nynych (29 jaar, vrouw, Oekraïne)

Gheorge Sas (21 jaar, man, Roemenië)

Dato Khidirtsj Kasolev (20 jaar, man, Georgië)

Vladislav Leniev Petrov (31 jaar, man, Bulgarije)

Lofti Al Swaee Al Swaii (32 jaar, man, Libië)

Maribel Martinez Rodriguez (25 jaar, vrouw, Dominicaanse
Republiek)

Turkije

Blauwoog

Hoewel mijn broer Adil vier jaar ouder is dan ik, zorg ik voor hem als een moeder. Dat doe ik al sinds mama is overleden. Adil is alles voor mij. Het is voor hem dat ik opsta iedere dag. Het is ook voor Adil dat ik ben getrouwd met een man die meer dan dertig jaar ouder is dan ik. Maar het is voor mijzelf dat ik wegga.

Vlak voordat mijn vader stierf, kwam de dorpswachter bij ons langs.

Ik moest mijn vader halen, kwam het er kortaf uit.

Binnenkomen wilde hij niet. In plaats daarvan bleef hij staan op het platje. Hij negeerde mijn opmerking over de zwakte van mijn vader, dat hij amper kon lopen.

‘Ik kom al ... ’ klonk de stem van mijn vader vanuit het huis.

Het duurde een tijdje voordat hij inderdaad buiten stond. Met zijn ogen knipperend tegen het daglicht leunde hij zwaar op zijn stok. In vergelijking met onze bezoeker leek hij op een dwerg.

Iedereen kon zien dat mijn vader tot het uiterste moest

gaan om overeind te blijven en moeite had met ademen. Ieder ander zou medelijden hebben met deze door ziekte gesloopte man. Zo niet de dorpswachter. Nee, zo zat hij niet in elkaar, mijn toekomstige echtgenoot, van wie ik op dat moment natuurlijk niet wist dat hij dat zou worden.

De dorpswachter stak een sigaret op zonder er eentje aan te bieden aan mijn vader. Terwijl roken nog een van de weinige dingen was waarin hij plezier had. Ook al hoestte hij zijn longen er zowat uit; sigaretten gaf hij niet op.

Na een paar keer langzaam en diep te hebben geïnhaleerd, begon de man te praten. Over van alles en nog wat. De suikerbieten van dit jaar, moderne manieren waarvan hij niet hield, de grote verantwoordelijkheden van een dorpswachter en niemand die dat begreep ... Tot slot merkte hij op dat zijn huis te groot was voor een man alleen. Sinds zijn zoon Celek ervandoor was gegaan, had hij geen idee wat hij moest doen met zoveel ruimte.

Tijdens het praten hief hij zijn armen verschillende keren ten hemel, waarschijnlijk om medelijden op te wekken of zo, maar op mij had dit geen effect. Wel werd ik getroffen door de grootte van zijn handen. Een koeienvlaai zou erbij in het niet vallen.

‘Moge Allah over Celek waken.’ Het waren de eerste woorden die mijn vader sprak.

De man klikte afkeurend met zijn tong: ‘Moge Allah de kwade geesten uit hem drijven.’

‘Insallah komt hij gauw terug,’ antwoordde mijn vader en gebaarde dat ik moest zorgen voor thee.

Eenmaal binnen en bezig met opstoken van het vuur, vroeg ik me af waar Celek nu zou zijn. In ieder gebed vroeg ik Allah om over hem te waken. Celek had alle gelijk van de wereld gehad om weg te lopen. Zijn lichaam zat altijd onder de blauwe plekken en striemen van zijn vaders afstraffingen. Zelfs onze liefde kon die pijn niet verzachten.

Voordat ik tijd had om het glas met thee aan te reiken, pakte de dorpswachter dat al van mijn dienblad af. Vader schudde zijn hoofd, geen thee voor hem.

In plaats van weer naar binnen te gaan, ging ik iets verderop zitten en hield de theepot omhoog om de indruk te wekken onze gast op zijn wenken te willen bedienen. In werkelijkheid wilde ik alleen weten wat hij kwam doen.

‘Wie zorgt er voor Adil nadat Allah jou bij zich heeft geroepen?’ vroeg de dorpswachter aan mijn vader, zonder hem in de ogen te kijken.

Zij - er werd op mij gewezen - vindt wel een echtgenoot, maar welke man is bereid om een gek als Adil erbij te nemen? Alleen een rijk man kan zich permitteren om zo’n nutteloze mond te voeden.

Ik zag mijn vader slikken. Een paar keer achter elkaar. Daarna begon hij te hoesten en haastte ik me naar hem toe. Toch een slokje thee om de keel te spoelen?

‘Veel soeps is ze niet,’ ging de man door, pakte mij bij mijn pols en schudde die heen en weer. ‘Weinig vlees om die botten. Maar goed.’ Hij zei het op een toon alsof hij ons een gunst verleende, hij wilde toch wel met mij trouwen. En dan nam hij Adil erbij.

Tijdens de stilte die volgde, bleef hij mijn pols vasthouden in een greep die maakte dat ik niet durfde te ademen. Niet alleen was het de eerste keer dat een vreemde man mij aanraakte, het deed ook nog eens pijn. Pas op het moment dat mijn vader zich verloor in een volgende hoestbui, vond ik de kracht om mij los te rukken.

‘Rustig baba, het is goed ... ,’ fluisterde ik in zijn oor.

Zijn oude vingers knepen in mijn hand en hij schudde zijn hoofd als een weigerachtig paard.

Dat ik de juiste keuze maakte door het huwelijksaanzoek te aanvaarden, zelfs tegen de wens in van mijn vader, daarvan ben ik overtuigd. Daarom had ik een kalm hart toen mijn vader stierf en ik daags daarna trouwde met de dorpswachter.

Mijn huwelijk was geen feestelijk gebeuren. Er waren gasten noch lekkernijen. De imam kwam en dat was dat. Veel te duur zo’n huwelijksfeest, volgens mijn echtgenoot. Daar had hij geen geld voor. Flauwekul. Hij is de dorpswachter en rijk. De enige met een huis van steen en echt leren laarzen. Iedereen weet dat hij dagelijks een maaltijd naar binnen schrokt waarmee tien mannen hun

buik kunnen vullen.

Nadat de imam het huwelijk had voltrokken in het bijzijn van alleen Adil, onderging ik met eenzelfde rust de huwelijksdaad. Geen kik, toen mijn echtgenoot zich op mij stortte. Noch toen mijn maagdenvlies zo taai bleek dat hij er een schaar bijhaalde.

Nadat alles achter de rug was en mijn echtgenoot in slaap gevallen, veegde ik het bloed weg dat kleefde aan de binnenkant van mijn dijen, kleepte me aan en verliet de kamer op mijn tenen. In de keuken sloeg ik mijn handen voor mijn mond. Zoveel pannen, borden en glazen had ik nog nooit bij elkaar gezien. Na de smeulende kooltjes in het vuur nieuw leven te hebben ingeblazen, begon ik met de voorbereidingen voor de maaltijd.

Mijn dagen als gehuwde vrouw verliepen volgens een vast patroon. Opstaan voor de ochtendschemering, het vuur opstoken, de koe melken en yoghurt maken. Tot slot: brood bakken, water of hout halen en de maaltijd voorbereiden.

Mijn echtgenoot had weliswaar losse handen zodat ik vaak rondliep met een opgezet gezicht of een verstuiking hier en daar, maar hij werd gelukkig geplaagd door allerlei kwalen die hem vaak aan het bed kluisterden.

Kortom, we hadden het niet slecht, Adil en ik. Het huis waarin we woonden was vele malen beter en comfortabeler

dan waar wij vandaan kwamen, we hadden genoeg te eten en warme kleren.

De dag dat mijn leven instortte, had het de hele nacht gesneeuwd en zaten we gevangen in metershoge sneeuwhopen. Op het moment dat het me eindelijk lukte om de voordeur te openen, zag ik een legerjeep stoppen. Verkeerd gereden, dacht ik en ik wilde de deur weer sluiten. In plaats daarvan deed ik hem wijder open omdat er een man uitstapte. Hij droeg een dure zonnebril en liep met grote passen naar mij toe.

Haastig beval ik de honden op te houden met blaffen en hoewel ik liever naar binnen was gevluht, bleef ik staan in de deuropening. Pas toen de man zo dichtbij stond, dat ik hem kon aanraken, deed hij zijn zonnebril af en zag ik zijn ogen. Ze waren zo blauw dat ik me even afvroeg of hij wel goed kon zien.

Of dit het huis was van de dorpswachter, vroeg hij langzaam en duidelijk articulerend. Zo'n Koerdisch wijf spreekt vast amper Turks, zal hij hebben gedacht.

Ja, knikte ik en stapte naar achter.

Dat hij hem dringend moest spreken.

Nadat ik mijn echtgenoot met moeite uit het bed kreeg en op het hart drukte om op te schieten, keerde ik terug in de keuken waar de man zijn handen warmde aan het vuur. Terwijl ik me bezig hield met thee maken, barstte mijn

hoofd zowat uit elkaar. Wat kwam hij hier doen?

Ook mijn echtgenoot wist niet wat hij ervan moest denken, zag ik aan zijn blik bij het betreden van de keuken. Na het uitwisselen van de gebruikelijke begroetingen, nam hij plaats naast de man en staarden ze samen in het vuur zonder iets te zeggen.

Er viel een lange stilte. Natuurlijk wist ik wat dit betekende. Geen gesprek wanneer vrouwenoren iets kunnen horen ... Maar ik deed net of ik van niets wist. Als een kind probeerde ik tijd te rekken. Een klusje hier, een dingetje daar. Alles, alles om maar iets op te vangen van het gesprek tussen mijn echtgenoot en Blauwoog.

Uiteindelijk kreeg mijn echtgenoot er genoeg van en stond op. Hout halen, moest ik. Hij duwde mij de deur uit voordat ik mijn laarzen had kunnen aandoen, zodat ik op pad ging met mijn huissloffen nog aan.

Weer thuis, met niet meer dan een paar twijgjes, stond Blauwoog op het punt van vertrekken. Adil zwaaide gedag bij de jeep en hikte van opwinding toen de motor startte. Zelfs toen de auto allang uit zicht was, bleef Adil wuiven. Hij had zo'n kinderlijk vrolijke blik in zijn ogen, dat ik hem zijn gang maar liet gaan.

Totdat ... genoeg was genoeg. Ik trok hem mee de stal in, waar hij me hielp om de takken los te maken en mijn bevroren voeten weer tot leven te wrijven.

‘En?’ vroeg ik zo luchtig mogelijk toen ik de keuken binnenstapte: ‘Wat kwam die Turk doen?’

Dat ik teveel vragen stelde, beet mijn echtgenoot me toe. Dat ik mijn grote vrouwenneus niet moest stoppen in zaken die me niet aangingen.

Bij het slapengaan, kwam het er ineens uit. Zo onverwachts dat ik even twijfelde, of ik het wel goed had gehoord.

‘Wat ... wat zeg je?’

Na een hoop gebrom. Dat ik nooit goed luister en watten heb in mijn oren, herhaalde mijn echtgenoot wat hij zo-even zei: ‘Celek komt naar huis.’

Zou hij het horen, vroeg ik me af, dit ratelen van mijn hart?

‘Stomme ezel ... Illegaal in Nederland en opgepakt ... Ingenieur had ie kunnen worden, dokter of advocaat ... ’

Zelfs door mijn krampachtig gesloten oogleden, drongen zich tranen naar buiten. Met een ongeduldig gebaar veegde ik ze weg en haalde mijn neus op.

‘Hij heeft geluk dat ik de dorpswachter ben, dat uilskuiken ... ’

‘Hoezo?’

‘Hoezo, hoezo ...?’ herhaalde hij met een gemaakte vrouwenstem. ‘Jij bent even stom als Celek. Grote Allah, geef mij geduld ... ’

‘Wanneer komt hij?’

‘Waarom heb ik dit ellendige leven te danken ... Heb ik

gezondigd? Ga ik niet altijd naar de moskee en ... ’

‘Wanneer?’ Normaal onderbrak ik hem nooit maar dit was een noodgeval.

‘Overmorgen ... Insallah.’

Mijn hart sloeg nu zo hard dat ik ervan overtuigd was, dat hij het moest horen.

‘Als ik geen dorpswachter was, gooiden ze hem bij aankomst regelrecht de gevangenis in.’

Mijn lippen voelden hard als glas toen ik de olielamp uitblies.

‘Geruïneerd, ben ik. Mijn laatste cent heb ik die Turk vandaag betaald om dat hoerenjong uit de cel te houden. Maar denk maar niet dat hij mij dankbaar zal zijn. Denk dat maar niet ... ’

De lange wimpers van Adil trillen zachtjes als ik me vooroverbuig en een kus plaats op zijn voorhoofd. Rustig ademt hij in en uit met zijn benen opgetrokken zoals een baby. Voorzichtig ga ik naast hem liggen en leg het kussen dat ik meenam uit mijn eigen bed neer naast het zijne. Adils warmte dringt al gauw mijn lichaam binnen. Ik ruik aan zijn haren en snuif zijn geur op. Net zoals je doet bij de eerste klapprozen in de lente. Na een tijdje zo te hebben gelegen, kom ik overeind, pak mijn kussen en druk dat op zijn gezicht.

Bij iedere stap die ik zet, sla ik de damp uit mijn kleren uit

angst om te bevriezen. Ook al is het een maanloze nacht, ik ken dit pad zo goed dat ik blindelings doorstap. Vreemd, denk ik, eigenlijk zou ik verdrietig moeten zijn, maar dat is niet zo. Sterker nog: ik voel me licht en springerig als een kind. Adil bood nauwelijks tegenstand. Er was geen sprake van de heftige doodstrijd waarvoor ik bang was geweest.

Zonder te weten waarom, begin ik te zingen en blijf dat doen tot ik het punt bereik waar het pad ophoudt en ik verder moet door het struikgewas.

‘Geef me kracht grote Allah,’ mompel ik en sla nog eens krachtig op de geitenleren jas die ik stal van mijn echtgenoot. Ondanks dat ik heb gezondigd, voel ik me niet schuldig. Nooit had ik als vrouw van zijn vader onder een dak kunnen wonen met Celek. En wat Adil betreft, die kon ik niet achterlaten noch meenemen op mijn vlucht. Ik had geen enkele andere keus gehad.

Bulgarije

De laatste dansbeer

Het eerste levende wezen dat ik me herinner, is de Hberin Lucia. Een humeurige oude tante. Zelfs mijn pa hield haar op afstand. En dat wil wat zeggen als je bedenkt dat hij al vanaf zijn tiende met beren door het land trok.

Sinds Lucia in een onbewaakt moment bijna mijn linkeroog uitsloeg, kon ik haar niet meer uitstaan. Sterker nog: haatte ik haar. En die haat werd dagelijks gevoed door de aanblik van het litteken dat ik overhield aan haar moorddadige uitval.

Ondanks dat ik haar dagelijks dood wenste, heeft Lucia lang geleefd. Toen ze eindelijk de pijp uitging, hoopte ik een beerloos leven tegemoet te gaan. Hoe vaak had ik pa niet horen zeggen dat hij het zat was om met beren te werken.

Maar ik had het mis.

Op een dag, niet zolang na Lucia's dood, gooide pa een berenjong de kamer in. 'Dit is Vulco,' zei hij en draaide aan de uiteinden van zijn snor. Terwijl mijn broers en zussen vochten om met hem te spelen, kneep ik mijn ogen dicht. Alsof hij vanzelf zou verdwijnen wanneer ik niet keek. Die

nacht droomde ik dat ik het beest wurgde met de nieuwe waslijn van mijn moeder.

Na een paar weken besloot mijn pa dat de tijd was gekomen om Vulco af te richten tot dansbeer.

‘Nu al?’ vroeg mijn moeder ‘Hij is nog zo klein.’

Pa nam niet eens de moeite om te antwoorden.

Natuurlijk wist hij waar het vandaan kwam, dit plotselinge medeleven. Mijn moeder kreeg hoofdpijn bij de gedachte aan het kabaal in die eerste africhtweken. Zachtzinnig gaat dat er niet aan toe en zo’n berenjong krijgt alle sterren bij elkaar. Het begint met inbrengen van een neusring. Een karweitje van nog geen tien minuten, maar met grote gevolgen doordat er vaak een wond ontstaat die moeilijk heelt en na verloop van tijd verandert in een chronische zweer. Daarna wacht het ijzer. Als je niet beter weet, zou je denken dat het beest wordt gemarteld wanneer je hem uren ziet trappelen op een gloeiende plaat met op de achtergrond steeds hetzelfde viooldeuntje.

De snelle leerlingen pikken het vlot op en beginnen na een paar dagen al spontaan te trappelen bij het horen van de eerste klanken van het deuntje. Dat zijn de gelukkigen. Langzame leerlingen raken vaak zo verminkt, dat ze of zelf de geest laten of worden afgemaakt. Op de zwarte markt brengt de galblaas van een beer genoeg op om uit de kosten te komen.

‘De beer danst, de beer danst ... ’, wanneer je dat hoort voortzeggen van deur tot deur, weet je dat het tijd is voor het kopen van nieuwe kleren. Vanaf dat moment maakt iedereen zich klaar voor het grote feest, waar de beer voor het eerst publiekelijk zijn kunsten zal vertonen. Voordat het zover is, gaat hij naar de kapper die zijn hoektanden uittrekt en zijn nagels kort knipt. Daarna is hij ongevaarlijk. Tenminste, dat denken de mensen. Alleen berenleiders zelf weten dat dit een grote leugen is.

Vulco’s africhting is nog in volle gang, wanneer pa me bij zich roept.

‘Baas, kom es hier,’ klinkt zijn zware stem van buiten.

Mijn pa noemt zijn zonen nooit bij de naam. Het is altijd: baas dit of baas dat en dan moeten wij maar uitzoeken wie hij bedoelt. Stiekem vraag ik me wel eens af of hij eigenlijk überhaupt weet hoe wij heten.

Het is een mooie lentedag. Pa is bezig onder een van de autowrakken achter het huis. Vulco zit aan de ketting. Gelukkig. Hij heeft de nare gewoonte ontwikkeld om in je enkels te bijten.

‘Ga zitten baas.’ Pa komt omhoog, veegt smeer af aan zijn bovenarmen en zinkt neer op een stapel autobanden terwijl ik me laat vallen op het gras. Na een korte stilte spuugt hij in zijn handenpalmen en zegt: ‘Jij gaat mij helpen met Vulco.’

Mijn maag trekt samen. Ik? Waarom ik? Het enige dat

ik goed kan, is leren. In tegenstelling tot mijn broers en de andere jongens in het dorp, houd ik ervan om naar school te gaan. Vakanties zijn mij altijd te lang. Ook de weekeinden slepen zich voort. Zelfs het gepest en de stompen van mijn klasgenoten, kunnen mijn plezier in school niet vergallen. Tenminste, niet meer sinds mijn moeder heeft uitgelegd dat ze mij niet haten als persoon maar als zigeuner.

Vanaf dat moment vullen mijn dagen zich met het assisteren van pa. Dat wil zeggen, met het aanreiken van de spullen die hij nodig heeft. Soms de stok waarmee hij Vulco slaat als ie niet snel genoeg danst. Dan weer de viool die hij overal laat slingeren. Een keer vergat hij zijn viool bij het meertje buiten het dorp waar hij de vorige avond had zitten zuipen met een stel andere mannen. Volledig afgetuigd kwam ik terug met het vervloekte ding. Een zigeunerjongen in zijn eentje buiten het dorp, is lokaas voor vechtersbazen.

In de zomer van datzelfde jaar geeft pa mij een eigen viool. Zijn ogen glimmen wanneer hij het instrument in mijn handen drukt. Keurig opgepoetst lijkt hij gloednieuw. Alleen de diep ingesleten krassen verraden zijn werkelijke afkomst.

Mijn broers kijken als een stel hongerige raven van mij naar de viool en naar elkaar. Iets verder weg staan mijn zussen net te doen of ze druk praten, maar iedereen kan zien dat ze zich stiekem vergapen aan mijn viool.